

Nr 242.

Av herrar Starbäck och Block, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om tillförsäkrande av förhandlingsrätt åt befattningshavare vid vissa företag.

Förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare, som i våra dagar allt mer och mer trängt sig fram till beaktande, har under de senare åren i mångahanda avseenden varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Vare sig inom arbetsområden, där staten såsom arbetsgivare direkt ingripit reglerande, eller eljest ha vår tids komplicerade arbetsförhållanden jämsides med behovet av starkare statligt inflytande på näringslivets olika grenar upprepade gånger påkallat lagstiftningsåtgärder härvidlag. Statsmakterna hava uppmärksamt sökt följa utvecklingen på detta område för att, när uppenbara missförhållanden framträtt eller tendenser därtill visat sig i ena eller andra riktningen, genom lagstiftning så vitt möjligt undanröja sådana missförhållanden och leda utvecklingen in på ur samhällets synpunkt sunda banor.

Om det sålunda varit nödigt att ute på den industriella arbetsmarknaden uppmärksamt följa denna fråga och ingripa reglerande och understödjande i olika hänseenden, så bör det enligt vårt förmenande också vara av behovet påkallat, att staten låter sig angeläget vara att söka medverka till avlägsnande av event. förefintliga misshälligheter inom arbetsområden, vilka till följd av en viss särställning icke i större utsträckning berörts av den hittillsvarande sociallagstiftningen. Vi åsyfta här vissa tjänstemannakategorier, vilkas berättigade intressen i visst avseende, efter vad vi erfarit, på ett beklagligt sätt blivit åsidosatta.

Inom industrien och andra näringsområden ha under de senare åren arbetarnas fackliga organisationer förskaffat sig ett betydelsefullt inflytande på arbetsförhållandets utformning. En förutsättning härför har givetvis varit erkännandet från arbetsgivaresidan av fackorganisationerna

såsom förhandlande part. Begreppen förenings- och förhandlingsrätt, för vilka arbetarna på sin tid förde långvariga strider, äro också numera alltjämt erkända och rotfasta inom den svenska arbetarerätten. Ingen lär vilja förneka den stora betydelse för arbetsförhållanden gestaltning till det bättre, som fackorganisationernas förhandlingsrätt medfört. Denna torde numera allmänt uppfattas såsom en fördel, icke endast för arbetstagarna, utan jämväl för arbetsgivaren. För arbetstagarna måste det alltid innebära en fördel att vara tillförsäkrad rätt att bevaka sina intressen vid bestämmandet av för dem gällande villkor och att få framställda önskemål upptagna till verklig behandling. Men även för arbetsgivaren måste det anses fördelaktigt att lära känna sina arbetstgares uppfattning och på så sätt få möjlighet att undvika anordningar, som kunna giva anledning till konflikter. Vissa uppslag av praktisk nytta för företagens ledning torde också härigenom framkomma från personalens sida.

Med hänsyn till den allmänna meningen är det för övrigt uppenbart, att i fall där förhandlingsrätten förnekas detta måste från arbetstgarens sida synas i hög grad kränkande för den personliga rättskänslan, samt att följderna av vägrad förhandlingsrätt kunna bli nog så ödesdigra för såväl de tvistandes eget arbetsförhållande som av deras verksamhet avhängiga allmänna och enskilda intressen. En sådan uppfattning har också på sista tiden gjort sig mycket starkt gällande bland befattningshavarna vid flertalet av rikets privatbanker. Tjänstemännen vid olika banker hava, efter vad vi erfarit, genom sin organisation, Svenska Bankmannaföreningen, vilken omfattar icke mindre än omkring 90 procent av landets bankanställda i olika grader, vid upprepade tillfällen sökt få träda i underhandling med bankledningarna i vissa personalen vidkommande frågor. Deras hänvänelser härvidlag hava emellertid avvisats av bankstyrelserna under sådan motivering, som oförtydligt ådagalägger ett underkännande i sak av tjänstemännens föreningsrätt. Vi finna detta vara i högsta grad beklagligt och ett uppenbart åsidosättande av en rätt, som bör tillkomma alla samhällets medborgare.

Ett starkt intresse för lagfästandet av förhandlingsrätt för statens befattningshavare har vid olika tillfällen gjort sig gällande inom riksdagen. Frågan framfördes första gången i en motion i riksdagens andra kammare år 1911, vilken motion sedermera förnyats (motion i AK nr 158:1911 och 227:1912) och har varit föremål för utredning av särskild myndighet. Definitivt förslag till förhandlingsrättens ordnande för statstjänstemännen torde kunna förväntas inom icke alltför avlägsen tid. Ehuru sålunda statens tjänstemän i högre och lägre ställning ännu icke fått sin förhandlingsrätt fast-

ställd i lag, existerar en sådan i viss utsträckning. En sedvanerätt har härvid, liksom på den allmänna arbetsmarknaden, under det senaste decenniet börjat utvecklas i riktning mot regelbunden kommunikation mellan staten som arbetsgivare och dess befattningshavare. Rätt många exempel finnas på huru personalens organisationer anlitas för överläggningar med förvaltningarna, särskilt de affärsdrivande verkens, angående frågor av olika slag, som beröra personalen.

I utlandets sociallagstiftning ha förhandlingsrätten och dess anordning intagit en framskjuten plats under de senare åren, såväl beträffande hos stat och kommun som i enskild tjänst anställd personal. Så har exempelvis i vårt grannland Norge genom "Lov om offentlige tjenestemænd" av den 15 febr. 1918 tjänstemännens — statens och kommunernas — rättsställning på ett enhetligt och för tjänstemännen betryggande sätt reglerats. Lagen innehåller bl. a. utförliga bestämmelser om de organ, tjänstemannautskott, som skola företräda tjänstemännen vid förhandlingar.

I Danmark har alltsedan år 1910 funnits av regeringen fastställda regler för förhandling mellan administrationen och organisationer av tjänstemän, upptagande detaljerade föreskrifter om formerna vid förhandlingar samt om de personalföreningar, vilka erkännas såsom förhandlingsorgan för personalen. Dessa regler hava sedermera år 1919 med vissa ändringar lagfästats, därvid lagen gjordes tillämplig å statens samtliga tjänstemän.

Genom 1918 års förordning för tyska riket angående kollektivavtal m. m. ha såväl allmänna som enskilda företag eller förvaltningar av visst omfång ålagts att tillsätta arbetsutskott och utskott av "anställda", vilka bestämmelser ytterligare preciserats i 1920 års rikslag om driftsråd.

Enligt ett i Frankrike år 1910 framlagt regeringsförslag angående skiljedom m. m. i arbetstvister vid enskilda järnvägar skulle järnvägsförvaltningarna i de särskilda distrikten åtminstone två gånger om året hålla konferenser med representanter för personalen — tjänstemännen och arbetarna — inom olika tjänstegrenar för att förhandla om allmänna och enskilda tjänsteangelägenheter. Sistlidna år förelade regeringen vidare deputeradekammaren ett förslag till tjänstemannalag, vari tjänstemännen uttryckligen tillerkändes föreningsrätt och vari föreskrives inrättande av administrativa råd, vilka kunna höras beträffande åtgärder, som röra tjänstens organisation m. m., och äga att själva göra framställningar i dylika angelägenheter.

Ytterligare ett antal exempel av liknande art skulle kunna anföras från flera in- och utomeuropeiska länder.

Slutligen torde böra anmärkas, att viss personal vid enskilda järnvägarna i vårt land liksom vid våra apotek — näringsgrenar, som i likhet med

bankrörelsen genom koncessioner eller på annat sätt står i ett närmare anhängighetsförhållande till staten — fått förhandlingsrätten uttryckligen erkänd genom upprättade avtal mellan vederbörande personalförbund och arbetsgivareföreningar. Ävenledes må framhållas, att, efter vad vi förvissat oss om, bland personalen inom försäkringsföretagen förefinnes en allmän önskan liksom hos banktjänstemännen, att denna fråga snarast möjligt erhåller sin lösning. Med hänsyn härtill och under hänvisning till det intresse, som gjort sig gällande för ordnandet av statstjänstemännens förhandlingsrätt, samt i övrigt vad som förut framhållits, synes det oss böra påkalla allvarligt övervägande från statsmakternas sida, huruvida icke, vare sig i samband med event. lagstiftning angående förhandlingsordning för statens tjänstemän eller eljest, befattningshavare vid här nämnda och därmed jämförliga verksamhetsgrenar må kunna tillförsäkras förhandlingsrätt.

På grund av vad sålunda anförts hemställa vi, att riksdagen måtte besluta

att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning i syfte att tillförsäkra fast anställda befattningshavare vid av Kungl. Maj:t koncessionerade och oktrojerade företag förhandlingsrätt.

Stockholm den 28 januari 1921.

Karl Starbäck.

F. Block.